№ 99: БАЧИТИ ЗОРІ

Шлях від землі до зірок — непростий

ІРИНА МАКСИМЕНКО

31 СІЧНЯ 2023

Пам’ятаєте вислів «через терни до зірок»? Одного дня влітку, їдучи в автобусі, я побачила його латиною («Per aspera ad astra») у формі виразного татуювання на дівочій руці. Татуювання було вздовж усього передпліччя, серед яскраво-червоних троянд, зеленого листя й перебільшено великих колючок. Під колючками ледве виднілися глибокі шрами біля вен — їх і намагалося приховати татуювання. Дівчина помітила, що я помітила шрами. Усміхнулася, знизавши плечима: мовляв, таке життя, що вдієш. Я усміхнулася до неї, не ховаючи захвату і радісного подиву. Сподіваюся, в моїх очах вона змогла прочитати те, що тоді не було б коректно висловити в голос: «Так, може, ти навіть не уявляєш, яка неймовірна!» Але мій захват стосувався не лише того, що вона змогла пережити — а й того, що зробила пережите своєю силою тоді, коли боротьба щасливо завершилася.

Фото: Jovis Aloor

Вислів про терни і зірки, кажуть, пов’язаний із особою Люція Аннея Сенеки, римського письменника і філософа I століття. Саме він писав у творі «Несамовитий Геркулес»: «Шлях від землі до зірок — непростий». Цей шлях долає людина. Подружжя і сім’я. Громада. Цілий народ. Навіть людство загалом. Ми його долали, долаємо тепер і будемо долати далі — мабуть, аж до часу, коли сповниться все, про що говорить біблійна книга Одкровення. І на цьому шляху з троянд і колючок кожен із нас напевно має скарбничку історій, у яких найважчі миті згодом стали маршрутом до чогось прекрасного.

Для натхнення трохи привідчиню для вас свою скарбничку. Обидві історії з неї прямо пов’язані з реальністю, лише змінені так, щоби не називати імен і конкретних обставин. Для мене вони захопливі й корисні для пригадування, коли сил стає менше, а потреб і роботи — більше. Можливо, вони згодяться й комусь із вас. Адже коли ми врешті досягаємо своїх зірок, пригода не завершується. Вона починається знову.

Від калюжі до калюжі

В одній далекій країні в гірській місцевості був соціальний центр для молоді з інвалідністю, де люди з різними захворюваннями та потребами проживали, навчалися в міру сил, творили і проходили реабілітацію. Також до молоді приходили асистенти-волонтери — студенти-медики, майбутні психологи й педагоги та просто студенти, які тут мали практику як майбутні соціальні працівники.

Серед мешканців центру був юнак на візку, який не говорив і не міг пересуватися самостійно через параліч. Ніхто точно не міг сказати, наскільки він «сприймає» світ, чує, бачить, розуміє. Голова хлопця постійно була похилена; він часом видавав звуки, але їхнє значення не було ясним. Казали, що він занадто пізно потрапив на реабілітацію і вже нічого не можна змінити.

Якось до хлопця потрапив новий асистент. Майбутній невролог був не в захваті від місця практики («Всі в сучасних лікарнях… що я тут роблю?»). Однак мимоволі зацікавився хлопцем, ознайомившись з його медкарткою: ну і як з ним комунікувати? Інші працівники розповіли, що той «говорить» руками й ногами. Стук по столу тильною частиною руки, наприклад, переважно означає потребу в їжі або питті. А намагання постукати ногою по візку — що він хоче на прогулянку. Тільки от дивна й дещо незручна річ: хлопець переважно вимагає вийти на вулицю в час, коли нещодавно йшов дощ, а от до звичайних прогулянок ставиться без емоцій. Майбутній невролог неочікувано усміхнувся без нарікань на ймовірні калюжі: він любить запах повітря після дощу, тож нічого проти не має. Відтак на мить задумався: але звідки цей хлопець може знати, що був дощ, якщо ніби майже не бачить і не чує? Однак тоді глибше про це роздумувати не було часу.

І от під час одної такої прогулянки асистент помітив, що його підопічний розглядає калюжі. Вечір був ясний, на відміну від попередньої такої «мокрої вилазки», і калюжі виглядали справді гарно. Але чим вони так цікавили пацієнта? Асистент нахилився дуже низько, зазирнувши хлопцю в лице. І зрозумів за порухом зіниць, що той справді придивляється, може, навіть бачить. Він уважніше придивився до калюжі. Замислився, чому саме підопічний стуком ноги по візку попросив зупинитися саме тут. І врешті виявив, що саме на цьому місці світло падає так, що в калюжі доволі чітко віддзеркалюється небо — і навіть прегарний відблиск вечірнього сонця.

Асистент іще кілька разів перевірив свою гіпотезу, а згодом довів: так, його похилений мовчазний підопічний насправді знає і розуміє значно більше, ніж усі думали раніше. Він розглядає небо, захоплюється відблисками сонця, намагається зупиняти візок біля найдзеркальнішої калюжі. Коли майбутній лікар поділився своїм відкриттям із директором

центру, його підопічного переселили на третій поверх, під дах, де було скляне вікно на стелі. Ліжко пересунули так, щоби було гарно видно небо. А через якийсь час вперше побачили, як юнак з усіх сил намагається усміхатися, вкладаючись спати.

Через кількадесят років той асистент сам став головним лікарем у реабілітаційному центрі. Він уже значно більше знав про те, як перевірити зір, слух, можливість відчувати й розуміти навіть у фактично невербальних пацієнтів. Лікар завжди стежив за тим, щоб не тільки стіни, а й стелі мали цікаві малюнки, а верхні поверхи — чисті вікна, спрямовані в небо. А вечорами після дощу часто виходив на прогулянку з кимось із пацієнтів, за звичкою уважно спостерігаючи, де той хотів би зупинити візок.

Спектр кольорів

Вона й сама знала, що їхній хлопчик «не такий». Точніше, вони з чоловіком обоє про це знали вже пару років, бо він досі не заговорив. А коли п'ятирічний малюк укотре почав голосно вити, хитаючись і закриваючи вуха й очі руками вже навіть не під час тривоги та обстрілу, а замість усього цього, чоловік зрештою визнав: «Їдьте. Тут вже справа не тільки у небезпеці від ракет і снарядів. Боюся, так ми втратимо дитину».

Про дорогу згадувати не варто, це було геть виснажливо. Країна, мову якої вона навіть колись пару років намагалася вивчити в школі, зустріла доволі привітно. Тільки молода соціальна працівниця, подивившись на хлопчика і похитавши головою, одразу сказала: перший маршрут — дитяче відділення лікарні. Дівчина з поблизького міста, вона жила тут ще з 2014-го, коли чудом отримала стипендію на навчання, бо мовний тест був складений відверто «не дуже». Мабуть, початок війни на їхній землі зіграв свою роль.

Доки їхали й ходили кабінетами, соцпрацівниця розповідала, що таких випадків серед дітей доволі багато. Недіагностовані вроджені особливості (також і тому, що не було де і як діагностувати), набуті психічні й поведінкові розлади через неймовірний, однак укритий страх і біль… Діти вдома добре «тримаються» заради батьків, та й постійний стрес, помножений на бажання вижити, може приховати багато навіть у малюків. А от коли напруга «на виживання» вже не потрібна, виявляються наслідки. Та чим раніше, тим краще й більше можна допомогти. Це аж ніяк не вирок: «До садочка і до школи всі у нас ідуть, не переймайтеся навіть!»

Тести, обстеження, заняття тривали два місяці. І нарешті висновок: розлад аутистичного спектра. Аутизм, якщо скорочено (і дещо некоректно). Лікарка щось швидко говорила,

говорила. Мабуть, утішала… Соцпрацівниця перекладала, дедалі занепокоєніше дивлячись на жінку. А в тої перед очима чомусь виник яскравий спектр кольорів, який раптом почав швидко крутитися в різні боки — і стеля чомусь опинилася прямо перед очима, виблискуючи всіма кольорами веселки.

Втрату свідомості та все подальше жінка пам'ятала не дуже добре, немов у сні. Вона остаточно прийшла до тями лише в палаті, з подивом зрозумівши, що це — гінекологія. «Її» опікунка зі сльозами на очах показала фото УЗД і дві великі темні хмарки на ньому: «Бачите, 12 тижнів вже! Схоже, що дівчатка, так лікар казав. А ви казали, що це від стресу поправилися та їсте надміру». І соцпрацівниця щасливо розсміялася.

Жінка одразу згадала важкі пологи, коли їхній хлопчик ледь не помер, і сумний погляд лікаря: «Зробив, що міг. Але чи у вас будуть ще діти, ніхто вам не зможе сказати, дуже важко все було… Я – лише лікар, і я — не Бог. Вибачте». Отже, Хтось там, нагорі, вирішив, що будуть. Тепер їх п'ятеро…

— А можна подзвонити до чоловіка?

— Ми вже подзвонили. Вирішили підготувати гуманітарну допомогу для вашої лікарні. Ваш чоловік її має відвезти до вас. Він скоро буде тут.

І тут відчинилися двері, і в палату влетів її хлопчик, за яким поспішала медсестра в кольоровій формі, мабуть, дитячого відділення. Хвилина — і малюк, який навіть не хотів, щоб його торкалися, сам ніжно притиснувся до її руки, з якої стирчав катетер.

— Маааа!..

***

Не лише труднощі формують силу, стійкість, віру й характер. Найважче може стати у час, коли буря стихне. Понад десять років тому один (нині покійний) ієрарх уже на схилі літ спостерігав певну не дуже приємну ситуацію в церковному середовищі, знайому, зрештою, ще з апостольських часів: сталася суперечка за те, хто посяде більш важливе місце, хто більш гідний, вартий і так далі. У якийсь момент церковний достойник зауважив: «Мабуть, нам, християнам, частіше потрібні труднощі, переслідування та катакомби. От тоді ми єдині, люблячі, щирі та братні, готові й життя одне за одного віддати. Щойно все стає добре, зручно,

комфортно — одразу частішають розбрат, суперечки, інші негаразди». Знайомо, правда?

Ніби підслухавши його, інший священник старшого віку, почувши моє розпачливе «чому?!» в контексті прикрого випадку (коли шанована людина вчинила вкрай безвідповідально, поставивши під удар цілу парафіяльну спільноту), зауважив, що в цей час усе занадто легко здобувається: «Якби за вибір віри, церковної діяльності зараз потрібно було ризикувати життям і свободою, ніхто би не ставився так легковажно до служіння. Так, “активістів”, безумовно, було б менше. Але ті, які цей вибір зробили, берегли би можливості, що він дає, як найдорожчий скарб».

До чого це я? Коли складно, ми беремося до боротьби, навіть не помічаючи труднощів. І тут церковне середовище нічим не відрізняється від сім'ї, громади й народу загалом. Гуртом задіявши всі свої найкращі риси, ми ставимо цілі та досягаємо їх. Бо час випробувань — це час стійкості, найвищої гідності та здобутих неймовірних речей, час найвищих проявів людяності. І ми все це здобудемо, побачимо у своїй калюжі найкрасивіший відблиск сонця. Головне — згодом не забути про цей шлях, коли настане «випробування звичайним життям». Здобувши свободу великою ціною, не маємо втратити її через зручність. Мабуть, тому пригоди в житті, якщо вони не наздоганяють самі, варто навіть шукати.

ІРИНА МАКСИМЕНКО 31 СІЧНЯ 2023

Warning: count(): Parameter must be an array or an object that implements Countable in **/home/kairosbo/verbum.com.ua/www/wp-includes/post-template.php** on line **284**